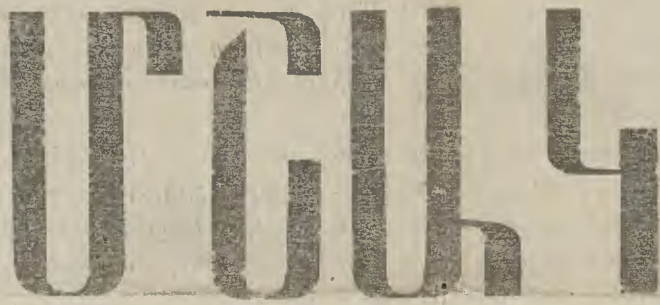

ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 բուբլի, կես տարվանը 6 բուբլի:
Առանձին համարները 7 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմյանիս խմբագրատան մէջ:

Մեր հասցեն. Тифлисъ. Редакция «Мшакъ».
Կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերէն):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով:

Յայտարարութիւններ համար վճարում են
խրաջանչիւր բառին 2 կոպեկ:

Հանգուցեալ ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ՊԱՆԱՍԵԱՆՅԻ աշակերտները հրաւիրում են
համագործակցի բարեկամներին, ծանօթներին և նրա յիշատակը յարգողներին շնորհ
մերթէլեւիս 12-ին, կիրակի օրը, ժամը 11-ին, վանքի մայր-եկեղեցին հոգեհան-
գատեանը:
1—2

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ

Հերթական հարցերից մէկը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒ-
ԹԻՒՆ. Նամակ երևանից. Ներքին լուրեր.—ԱՐ-
ՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Խաղաղութիւն և սպառա-
զիւնութիւն. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱՊԵՒՆԵՐ.
ԲՈՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱ-
ԿԱՆ. Բժշկի դրոշմները:

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐԻՑ ՄԵԿԸ

Մեր հասարակաց հերթական հարցերից
մէկը՝ Թիֆլիսի Ներսիսեան դպրոցի տեսչի
ընտրութեան հարցն է:

Կրկին սկսեց աղմուկ, իրարանցում,
կրկին սխեցին մարդիկ ձգտել չափ պատա-
ռը ձեռք բերելու... Մի ուսուցչի հա-
մար Ներսիսեան դպրոցի տեսչի առջին էլ
չափ պատառ է, իսկ ո՞վ կը համաձայնի
այդ դպրոցի մէջ տեսչի պաշտօնն ընդունե-
լու, բացի ուսուցչիներէն...

Ուրեմն սկսեց կրկին կատաղի մրցու-
թիւն մեր մանկավարժական աշխարհի
ազնիւ ներկայացուցիչների մէջ:

Մեր ազնիւ մամուլն էլ պատշաճաւոր
դիմակը իր երեսին ծածկելով, սկսում է
դէպքին յարմար կեղծ աղատամտական և
կեղծ առաջադիմական ոգեւորված ծառեր
կարդալ...

Ներսիսեան դպրոցի տեսչի պաշտօնի
համար հարկաւոր է ընտրել մի հմուտ,
փորձված մանկավարժ (որոնց նմուշները,
ի հարկին, իրանց ունեն իրանց անսպառ
պահեստում), հարկաւոր է մի բարոյական,
ազնիւ անձնաւորութիւն՝ և այլն և այլն...
Մարդ չը գիտէ,—ո՞ւմ են ուզում խա-
բել... իրանց իրանց, թէ մեզ...

Կարծես թէ մենք կոյր ենք, անփորձ
ենք, ոչինչ չը գիտենք և ոչինչ չենք տես-

նում, կարծես թէ քսան տարվայ չափ
Թիֆլիսում ապրելով մենք չենք տեսել ու
համոզվել, որ փորձված մանկավարժներ,
ճշմարիտ ուսումնական մարդիկ, բարոյա-
կան և ազնիւ անձնաւորութիւններ երբեք
չը կարողացան երկար ժամանակ դիմանալ
Ներսիսեան դպրոցի տեսչի պաշտօնի մէջ...
Կատարի ֆրագներ, գիմակ և զոռելի
կեղծաւորութիւն...

Մենք տեսնել յիշեալ քսան տարվայ ըն-
թացում ճշմարիտ ուսումնական, մանկա-
վարժութեան մէջ հմուտ, ազնիւ և բարոյ-
յական մարդիկ Ներսիսեան դպրոցի տեսչի
պաշտօնում,—բայց արդեօք կարողացան
դիմանալ այդ մարդիկ այն կեղտոտ խտրի-
զանքին, որ լարում էին նրանց չորս
կողմնոյն իսկ այն մարդիկ, որոնք իրանք
հրաւիրեցին նրանց յիշեալ պաշտօնն
ընդունելու:

Այ՛, չը կարողացան: Չունեցանք մենք
արդեօք Սյուրճի եղբայրներն ալս
մի ուսումնական ազնիւ երիտասարդ, չու-
նեցանք մենք արդեօք Ստեփաննոս Նա-
զարեանցի ալս մի հմուտ մանկավարժ, մի
ճշմարիտ ուսումնական մարդ, իրեղևակա-
նութեան, և մարդու մանկական միամու-
թեան հասած ազնիւ և բարոյական անձ-
նաւորութիւն,—և ի՞նչ եղաւ... Շատ ժա-
մանակ չանցաւ և նրանց հատ ոտով
փակեցին Թիֆլիսից՝ նոյն իսկ Թիֆլիսի
հայ հասարակութիւնը, Ներսիսեան դպ-
րոցի հոգաբարձութիւնը և ուսուցչական
խումբը...

Սուտ է. ձեզ ամենեւին հարկաւոր չեն
ոչ Ներսիսեան դպրոցում, ոչ էլ ուրիշ հա-
սարակական հիմնարկութիւններում մէջ՝ ազ-
նիւ և ուսումնական մարդիկ: Ձեզ հարկա-
ւոր են ճարտիկ, յարմարիւղ, խնորհաւոր
լարող, նենգաւոր, կեղծաւորութեան մէջ
վարպետ մարդիկ:

Այդ տեսակները միայն երկար են դի-

մացել միշտ Թիֆլիսի հոգաւար Ներսի-
սեան դպրոցում:

Ներսիսեան դպրոցի տեսչի պաշտօնը
վարելու համար հարկաւոր չէ ոչ ման-
կավարժական ուսում, ոչ լեզուագիտու-
թիւն, ոչ մանկավարժական փորձ, ոչ ընդ-
հանուր գիտութիւն, ոչ բարոյականութիւն
ու ազնիւութիւն,—այլ հարկաւոր է իմա-
նալ արտաքուստ յարմարվել ամենքին՝ և
հոգաբարձուներին և վարժապետներին և
աշակերտներին և հասարակութեան մէջ
կշիռ ունեցող շրջաններին, հարկաւոր է
արտաքուստ ամենքի հետ խնամութիւն
պահպանել—բայց մի և նոյն ժամանակ
իմանալ այդ բոլոր շրջանների մէջ հաւա-
սարկղութիւն պահպանել և ծածուկ
կերպով բոլորին էլ իրար մէջ կռեցնել՝ իր
պաշտօնն մէջ երկար ժամանակ ապահով
մնալու համար...

Հարկաւոր է մի մարդ, որը լինի քսու-
կ և կեղծաւոր, խնորհաւոր մէջ վարպետ,
որը հոգաբարձուներին զայրացնէ ուսու-
ցիչների դէմ, ուսուցիչներին հոգաբարձու-
ների դէմ, աշակերտներին երկուսնորի դէմ,
և մի և նոյն ժամանակ բոլորի հետ էլ
առանձին առանձին՝ հրու, կեղծաւոր լինի,
ջուլ ջուլ իւրաքանչիւրի բարեկամ, ջերմ
կուսակից և նուիրված ծառայ իրան ձեռաց-
նէ...

Այդ տեսակները երկար են դիմացել
Ներսիսեան դպրոցի տեսչի պաշտօնում,
միշտ աջողութիւն են ունեցել և դեռ եր-
կար ժամանակ այդ տեսակները միայն
կատարեալ աջողութիւն կունենան մեր
հասարակական պաշտօններում:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

Փետրվարի 25-ին

Ներկայումս մի քանի խոշոր խնդիրներ
դրանքում են երևանիս: Այդ խնդիրների բարե-
լուծումից կախված է մեր քաղաքի բարեկեցու-
թիւնը: Իրեն քաղաքացի, պարտաւոր եմ համա-
րում, քանի որ տարածում է, հրաւիրել որոնց

թիւնների է հանդիպում, նախ օր քնակիչների
մեծամասնութիւնը, մանաւանդ երիտասար-
դը, քաղաքացիները վարչութեանը, կամ ուր հարկն
է չեն յայտնում իրանց ընտանիքի մէջ պատա-
հած հիւանդութեան առաջին դէպքերը և երկ-
րորդ թէ հիւանդների և թէ նրանց հետ հաղոր-
դակցութիւններ ունեցողները վրա դժուար է վե-
րահանդներ նշանակել. աղիտութիւնից մարդիկ
անգիտակցաբար պատճառ են դառնում համա-
ճարակումի տարածմանը:

Անկասկած որ, երբ Թիֆլիսում համաճարակ
տարածված լուծէլը որդ էր դրել այնպիսի ըն-
տանիքներում եւ, որոնցից դուրսութեամբ և
անգիտակցաբար կարող էր տարածվել վարակիչ
թոյնը քաղաքի այլ և այլ մասերում: Մեր կաթ-
նալուծանները և միւս մանրավաճառները առա-
ւօտից մինչև երեկոյ պտտելով քաղաքի զանա-
զան տեղերում, մէկ տնից միւս տուն մտնելով,
կարող են վարակել նիւթը տարածել, եթէ նը-
րանց ընտանիքի անդամները մինը լուծէլով
հիւանդ լինի ֆաղաքային վարչութեան պարտա-
կանութիւնն է վերահսկել և խնամել այդ չքաւոր
ընտանիքներին և գործ դնել ամենայն միջոց վա-
րակումը սահմանափակելու համար:

Առողջներին հիւանդներից հեռացնելը բաւական
լաւ հետևանքներ է տալիս, վասն որոյ երբ մի
տան մէջ յայտնվում է վարակիչ կաչողական հի-
ւանդութիւններից մինը, ինչպէս, օրինակ, լուծէլ-
չը, ծաղիկը, գիֆտերիտը, այն ժամանակ հար-

անկ է ուշադրութիւնը այդ խնդիրների վրա, ու-
րոնցից զխաւորներն են թեմական հայոց դպ-
րանոցի շինութիւնը, նոր ձայնաւորների, քաղա-
քագլխի և դպրոցական հոգաբարձուների ընտրու-
թիւնները և ջուր հանելու խնդիրը:

Այս անգամ կը կամենայինք քանի մի խօսք
տան թեմական դպրանոցի շինութեան վերաբեր-
մամբ, քանի որ դպրանալին օրերը բացվում են
և բանից երևում է որ մտադրութիւն կայ գործին
ձեռնամուխ լինելու: Վաղուց արդէն յայտնի է և
մեր մամուլի մէջ էլ քանի մի յիշատակութիւն
կեղծ է, որ Գեորգեան եղբայրները, տարիներ ա-
ռաջ, խոստացել են դպրանոցի ներկայ շինու-
թեան վրա աւելացնել մի ընդարձակ դահլիճ, ո-
րից միանգամայն դուրս է դպրանոցը: (Մշակի)
մէջ այս դահլիճ շինութեան ուշանալու առթիւ,
նոյն իսկ վերջերսում դեր ու դէմ անկարներ
տպագրեցան: Կողմնակի կերպով յիշեցնում էին
պ. Գեորգեաններին իրանց խոստման իրագործե-
լը: Մեր կարծիքով Գեորգեան եղբայրները յետա-
ձգելու վերաբերմամբ ունեն իրանց շատ հիմնա-
ւոր պատճառներ: Շատ վաղուց աչքի է ընկած
թեմական դպրանոցի այժման շինութեան չա-
փազանց անյարմարութիւնը թէ չէնք և թէ
մանաւանդ տեղի կողմից: Վաղուց արդէն տեղիս
գործող մարդիկ արժարեւ են ժողովրդի մէջ
դպրանոցի համար քաղաքի կենտրոնում մի նոր
շինութիւն ձգելու միտքը. բայց գործին դուրս
կանգնող չէ լինելու պատճառով մնացել է այդ
միտքը լոկ միտք: Մինչև անգամ այդ գործողնե-
րից մի քանիսը, որոնք հոգաբարձական պաշտօն էլ
են վարել յիշած դպրոցում, այն հաստատ որոշ-
ման էին, որ այժման շէնքի վրա չարժէ նոյն
իսկ որ և իցէ նորոգութիւններ անելը. այդ կը
նշանակէր աւելորդ փողեր ջուրն ածել: Սակայն
ափսոս, շատ աւելորդ փողեր արդէն՝ ջուրն են
ածվել: Օր օրի վրա թեմական դպրանոցի այժ-
մեան շէնքի անյարմարութիւնները և մի նոր
շէնք ունենալու անհրաժեշտութիւնն առաւել և
առաւել աչքի են դրանում: Հոգաբարձութեան
հրատարակած «Յիշատակ» ընթերցումից եւ
երևում է, որ ուսուցչական ժողովները մէջ բազ-
միցս ուշադրութեան է առնվել, որ դպրանոցի
տեղի անյարմարութիւնը չօգտինի կերպով վնա-
սում է աշակերտների մտաւոր և բարոյական
առաջադիմութեանը:

Կաւոր է հեռացնել բոլոր առողջներին, մանա-
ւանդ երիտասարդներ, թողնելով հիւանդի մօտ մի-
այն նրա խնամատարներին հիւանդապահներին:

Հիւանդներին առողջներից առանձնացնել պի-
տի իր ժամանակին, եթէ հնար է հիւանդութեան
ծածուկ շրջանի ժամանակ իսկ նախ ա-
նշանները շրջանի ժամանակ՝ անպայման, ո-
րովհետեւ համաճարակումի ժամանակ նախանշան-
ների շրջանը մեծ մասամբ լուծէլ հիւանդութեան
է փոխվում, թէպէտ և, ինչպէս վերև ասեցինք,
այդ երեկոյները կարող են կամ բոլորովին անց-
նել և կամ այլ միջոց անգամ ոչ վարակիչ հի-
ւանդութեան փոխվել: Բայց այդպիսի դէպքեր
համաճարակումի ժամանակ շատ քիչ են պատա-
հում. լաւ է մի անգամ կասկածանքով նայել
այդպիսի հիւանդների վրա, թէպէտեւ վարա-
կիչ հիւանդութիւն չունենալ, քան թէ սպասելով
լուծէլի երեկոյների պարզվելուն և այն ժամանակ
կարգադրութիւն անել առողջներին հիւանդ-
ներից բաժանելու համար, որ կարող է ուշ լինել
և մի հիւանդի տեղ մի քանիսն ունենալ:

Հիւանդներին թողնել կենտրոնական խուսա-
փելու համար անհրաժեշտ է մեծ ուշադրութիւն
դարձնել բնակարանների ընդարձակութեան և օ-
դի մաքրութեան վրա: Բնակիչներով լի վատ
հոգմահարված բնակարաններում վարակիչ հիւան-
դածին թողնել ստատիկ խտանալով արագութեամբ
է տարածվում, վարակելով թէ այդ տեսակ ընա-
կարանի բնակիչներին և թէ նրանց այցելուներն:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԲԺՇԿԻ ԶՐՈՅՑՆԵՐԸ

Կ

Նախապաշտպանողական միջոցներ.—Առողջներին
հիւանդներից հեռացնելը.—Հիւանդներին թողնել
կենտրոնական խուսափելու.—Հասարակութեան
պարտականութիւնը.—Հիւանդներին թողնել բնա-
շնչումը.—Թոյնալիքութիւնը.—Գիտելիքի կարևոր-
ման մաքրութիւնը.—Թիֆլիսի իր կեղտոտու-
թիւնների վրա է նստած.—Գիտելիքի ինքնա-
մաքրութեան ընդունակութիւնը և նրա սահմա-
նը:

Կառնալով այժմ լուծէլի դէմ գործ դրված
նախապաշտպանողական միջոցներին, պիտի ա-
ւելացնել որ այդ միջոցները գործ դրվելու են
և բոլոր կաչողական վարակիչ հիւանդութիւն-
ների ժամանակ եւ, որպիսի են կարմրու-
կը, լուծէլը, բժաւոր օտ ֆը (СЫННОЙ
Тифъ), կարմիր քամի (рожа), անդրա-
դարձ տենդը (розвратная горячка), գիֆ-
տերիտը. այդ հիւանդութիւնների հիւանդներին
թողնելը, նոյն իսկ մարդու մէջն են աճում և
հանգամանքների յարմարութեանը նայած շատե-
րին վարակելով՝ համաճարակումներ են առաջա-
ցնում:

Բոլոր գործադրելի նախապաշտպանողական

